

LEV TOLSTOI

Învierea

Traducere din limba rusă și note
de Adriana Liciu

POLIROM
2016

II

A doua zi, Nehliudov se trezi din somn la ora nouă. Tânărul care lucra la birou și care era la dispoziția bolerului, auzindu-l de-alături, îl aduse odată cu ghetetele, lustruite cum nu mai fuseseră niciodată, și cea mai curată apă rece de izvor și îl anunță că țăranii începuseră să se adune. Dezmeticindu-se, Nehliudov sări din pat. Din regretele de ieri, că dă pământul și distruge gospodăria, nu mai rămăsese nici urmă. Acum și le amintea cu mirare, bucurându-se de ceea ce avea să facă și, fără voia lui, era mândru. Pe fereastra lui se vedea terenul de tenis acoperit de cicoare, pe care, din ordinul administratorului, se adunaseră țăranii. Broaștele nu orăcăliseră degeaba în seara aceea: vremea era mohorâtă. De dimineață dăduse o ploicică fără vânt, caldă, care aninase picături mici de frunze, de crengi și de iarbă. În fereastră adăsta, pe lângă mireasma ierbii, și miros de pământ ud de ploaie. În timp ce se îmbrăca, Nehliudov își tot arunca ochii pe fereastră și vedea cum se strâng țăranii pe terenul de tenis. Veneau rând pe rând, își scoteau șepcile și căciulile unii în fața altora și se așezau roată, sprijinindu-se în toiege. Administratorul, un tânăr vânos, musculos, împănat, într-un surtuc scurt cu gulerul verde ridicat și cu niște nasturi imenși, veni să-i spună lui Nehliudov că se strânseseră toți, dar că o să aștepte – Nehliudov să-și bea înainte cafeaua sau ceaiul, sunt pregătite și una, și alta.

— Nu, mă duc chiar acum la ei – spuse Nehliudov încercând, lucru la care nu s-ar fi așteptat, un sentiment de stânjeneală și de rușine la gândul discuției pe care avea să o poarte cu țăranii.

Se ducea să le îplinească țăranilor o dorință la care ei nici nu cutezau să se gândească – să le dea pământ la un preț de nimic, adică se ducea

să le facă un bine, iar lui îi era rușine. Când se apropie de țărani care se adunaseră și el își descoperiră capetele cărunte, pleșuve, crețe, bălaie, care cum erau, Nehliudov se fâstăci atât de tare, încât mult timp nu putu spune nimic. Ploicica măruntă continua, rămânând în părul, în bărbile și în lâna sumanelor. Țăranii se uitau la boier și așteptau ce avea să le spună și el se simțea atât de stânjenit, că nici nu putea să vorbească. Îi curmă tăcerea confuză, cu calmul și siguranța sa de sine, neamțul-administrator, care se socotea un bun cunoscător al mușicului rus și care vorbea o rusă fără cusur. Omul ăsta voinic, foarte bine hrănit, așa cum era și Nehliudov, făcea un contrast izbitor cu fețele slabe și zbârcite și cu umerii care se ghiceau costelivi pe sub haine.

— Iată, prințul vrea să vă facă un bine, să vă dea pământ, măcar că nu meritați – spuse administratorul.

— Cum adică nu merităm, Vasili Karlăci, adică nu ți-am muncit bine? Noi suntem foarte mulțumiți de răposata cucoană, odihnească-se în împărăția cerurilor, și prințului ăl tânăr îi mulțămim că nu ne lasă de izbeliște – începu un țăran roșcovan mai bun de gură.

— Tocmai de-asta v-am și chemat, fiindcă vreau să vă dau, dacă o să vreți și voi, tot pământul – spuse Nehliudov.

Țăranii tăcură, părând a nu pricepe ori a nu crede.

— Cum adicătelea ne dați pământu'? zise un om în toată firea, îmbrăcat în podiolcă.

— Vi-l dau în arendă, să-l folosiți voi contra unei mici plăți.

— Asta nu e de colo – zise un bătrân.

— Doar să fii în stare să plătești – zise altul.

— Păi, cum să nu luăm pământu', îl luăm!

— E treaba noastră de toate zilele, că pământu' ne dă să mâncăm!

— Păi, o să aveți și dumneavoastră mai puțin de grijă, că alta-i să ai grijă doar să primești bănuții, da' mare păcat! se auziră niște glasuri.

— Păcatul e de la voi, – zise neamțul – că dacă munceați și țineți ordinea...

— Alde noi n-avem cum, Vasili Karlâci – zise un bătrân slab cu nas ascuțit. Tu zici că de ce-am lăsat calu-n lan, da' cine l-a lăsat: io cât e ziulica de lungă, și-apăi e cât anu' de lungă, am dat la coasă, abia dac-am mai apucat să închid ochii, și acu', dac-a dat calu' la tine-n ovăz, vrei să iei pielea de pe mine.

— N-aveai decât să ții ordine.

— De spus ordine nu-i greu, da' noi de unde să mai luăm putere – se oțărî un mujic încă tânăr, înalt, bărbos, cu un păr negru, bogat.

— Doar v-am spus să îngrădiți.

— Da' dă-ne și uluci – veni din spate un țărânuș pipernicit și urâțel. Când vrusei în vară să-ngrădesc, m-ai trimis să-ngraș trei luni păduchii la pușcărie. Mai îngrădește dacă poți.

— Ce spune omul ăsta? îl întrebă Nehliudov pe administrator.

— *Der erste Dieb im Dorfe*¹ – răspunse în germană administratorul. În fiecare an dă iama în pădure. Să faci bine să înveți să respecti proprietatea altuia – zise administratorul.

— Da' oare nu te respectăm? întrebă bătrânul. Nici nu putem să nu te respectăm, că suntem la cheremul tău; faci cu noi ce-ți pofteste inima.

— Lasă, frate, că nu vă obidește nimeni; măcar de n-ați obidi nici voi.

— Cum adică nu obidești! Astă-vară mi-ai făcut mutra zob, de-am rămas așa. Cu ăl bogat nu te pui, aia e.

— Tu fă bine și respectă legea!

Era, vădit lucru, o înfruntare verbală, cu niște participanți care nu pricepeau prea bine ce și de

1. E cel mai mare hoț din sat (germ.).

ce spun. Tot ce se putea vedea era, dintr-o parte, o ură înfrânată de frică, iar din cealaltă – siguranța dată de superioritate și de putere. Nehliudov, căruia cele auzite n-aveau cum să-i placă, încercă să-i întoarcă la subiect: să stabilească prețurile și sorocul plăților.

— Atunci cum rămâne cu pământul? Îl vreți au ba? Și la ce preț vă gândiți dacă vi-l dau pe tot?

— Marfa-i a dumneavoastră, dumneavoastră puneți prețul.

Nehliudov stabili prețul. Țăranii, ca întotdeauna, deși prețul spus de Nehliudov era mult sub cel care se plătea în jur, spuseră că prețul e mare și începură să se târguiască. Nehliudov se așteptase ca oferta lui să fie primită cu bucurie, dar nu văzu nici urmă de mulțumire. Doar când ajunseră să discute cine să ia pământul, toată obștea sau o tovărășie, și se iscară certuri aprige între, pe de o parte, țăranii care voiau să-i dea deoparte pe cei care nu mai erau în putere și pe cei care erau răi platnici, iar pe de alta, aceștia din urmă, Nehliudov putu să ajungă la concluzia că oferta lui era avantajoasă pentru ei. În fine, mulțumită administratorului, stabiliră prețul și termenele de plată, iar țăranii, lărmuind între ei, o luară pe la poalele dealului spre sat și Nehliudov se duse la birou, să facă împreună cu administratorul o schiță de contract.

Se aranjară toate așa cum dorise și se așteptase Nehliudov: țăranii primiră pământul cu treizeci la sută mai ieftin decât se vindea în zonă; venitul pe care îl avea el de la moșie aproape că se înjumătăți, dar îi ajungea cu prisosință, mai ales că i se adăuga suma pe care o primea pentru pădurea vândută și cea pe care urma să o încaseze din vânzarea inventarului. Părea că totul merge cât se poate de bine, dar Nehliudov avea tot timpul, cine știe de ce, un sentiment de rușine. Vedea că țăranii, în ciuda faptului că unii îi spuneau vorbe de mulțumire, nu erau mulțumiți și se așteptau la mai mult.

Concluzia era că el se lipsise de multe, dar nu făcuse pentru țărani ceea ce se așteptaseră ei.

A doua zi au semnat contractul și, petrecut de bătrânii care reprezentau obștea, Nehliudov, cu neplăcutul sentiment a ceva nedus până la capăt, se urcă în trăsură cu trei cai a administratorului, luxoasă, cum spusese birjarul de la gară, își luă rămas-bun de la țăranii nedumeriți care dădeau a nemulțumire din cap și plecă spre gară. Nehliudov era nemulțumit de sine. De ce era nemulțumit, nu știa, dar sentimentul de tristețe și de rușine nu-l părăsea.

III

De la Kuzminskoe, Nehliudov plecă la moșia pe care i-o lăsaseră moștenire mătușile lui și unde o cunoscuse pe Katiușa. Voia să facă și acolo cu pământul ce făcuse și la Kuzminskoe; și, în afară de asta, voia să afle tot ce se mai putea afla despre Katiușa și despre copilul ei: dacă era adevărat că acest copil murise și din ce cauză murise. Ajunse la Panovo dis-de-dimineată și, de cum intră în curte, îl izbiră paragina și dărăpănarea în care erau toate acareturile și mai cu seamă casa. Acoperișul de tablă, cândva verde, care nu mai fusese vopsit de multă vreme, era roșu de rugină și câteva foi de tablă stăteau în sus, probabil de pe urma vreunei furtuni; cheresteaua în care era învelită casa lipsea pe alocuri, desprinsă și luată de oameni de pe unde putuseră să smulgă cuiele ruginite. Verandele – amândouă, și cea din față, și, mai ales, cea rămasă în mod deosebit în memoria lui, cea din spate – putreziseră și se năruiseră, rămăseseră doar stâlpii; la parte din ferestre erau scânduri în loc de geam și aripa în care locuia intendentul, bucătăria, grajdurile – totul era dărăpănat și cenușiu. Doar grădina nu numai că nu era în paragină, dar crescuse,

se făcuse mai bogată și acum era toată în floare; de după gard se vedeau, ca niște nori albi, vișinii, merli și prunii înfloriți. Gardul viu de liliac era înflorit exact așa cum fusese în primăvara aceea, acum paisprezece ani, când, chiar pe după el, Nehliudov jucase *gorelki* cu Katiușa și căzuse și se urzicase. Zada sădită de Sofia Ivanovna lângă casă și care pe-atunci stătea sprijinită, era acum un copac mare, cu un trunchi puternic, îmbrăcat tot într-o cetină galben-verzuie, gingașă, pufoasă. Râul nu-și ieșise din albie și vuia în jgheaburile morii. Pe islaz, dincolo de râu, pășteau, într-o cireadă bălțată, vitele țăranilor. Intendentul, un seminarist care nu izbutise să își termine studiile, îl întâmpină pe Nehliudov în curte zâmbind și, continuând să zâmbească, îl pofti în biroul lui și tot zâmbind, făgăduind parcă ceva cu totul deosebit, dispăru după o despărțitură. De după ea se auziră niște șoapte, apoi amuțiră. Birjarul, după ce își primi bacșisul, părăsi curtea în clinchet de zurgălăi și se lăsă liniștea. Pe urmă, prin dreptul ferestrei trecu în fugă o fată desculță, într-o cămașă cusută cu înflorituri, cu cercei de puf la urechi, și un țăran fugi în urma ei tropăind cu cizmele lui groase, bătute cu ținte, pe cărarea bătătorită.

Așezându-se lângă fereastră, Nehliudov privea grădina și asculta. Prin fereastră micuță, cu canaturi, răvășind ușor părul de pe fruntea lui asudată și hârtiile de pe pervazul scrijelit cu briceagul, veneau aer proaspăt de primăvară și miros reavăn de brazdă. Pe râu, pleosc-pleosc, se auzeau întretâindu-se maiurile femeilor și zgomotele lor se împrăstiau pe stâvilarul ce strălucea în soare al râului, și răsuna monoton căderea apei la moară, și pe la ureche, bâzâind tare și speriată, zbură o muscă.

Și, brusc, Nehliudov își aminti că exact la fel, odată demult, când era încă tânăr și nevinovat, auzise aici pe râu zgomotele astea de maiuri pe rufe ude și vuietul monoton al morii, și exact la fel răvășise vântul primăvăratîc părul pe fruntea